UNIFICAREA SISTEMULUI MONETAR NAȚIONAL DUPĂ MAREA UNIRE (1918-1921)

Marian BOLUM*

Cuvinte cheie: *unificare monetară, circulație monetară, inflație, emisiuni monetare, bancnote, Banca Națională a României.*
Keywords: *monetary unification, monetary circulation, inflation, currency issue, banknote, National Bank of Romania.*

Abstract
After the First World War, in Romania there were in circulation: the ,,leu'' issued by the National Bank of Romania, the ,,leu'' of war issued during the German occupation through the Romanian General Bank, the crown of the Austro-Hungarian Bank, the Romanov ruble and the Lwow ruble.
In Transylvania, the exchange of goods and peoples, as well as the entry of the Romanian army, will cause the ,,leu'' to spread in the form of banknotes issued by the National Bank of Romania or by the Romanian General Bank. At the same time, large quantities of Austro-Hungarian crowns will also penetrate the territory, as well as the "white money" emitted by the Karoly Mihaly government. Crowns that had a nominal value of 25 and 200 issued by the Karoly Mihaly government were not recognized by the Austro-Hungarian Bank. They did not have the power of movement in Transylvania either.
The stamping of Austro-Hungarian crowns that were in circulation on the territory of Transylvania, Banat and Bucovina took place between 10th of June and 28th of August 1919. The tickets issued were 10 crowns, 20 crowns, 50 crowns, 100 crowns and 1000 crowns. Banknotes denominated in nominal value of 1 and 2 crowns remained unmarked, but they still had circulatory power. Only undamaged banknotes and those that did not have stamps applied by other states were stamped.
Stamping was done with rudimentary means, so often the stamps were unclear or washed. The stamp could easily be erased during circulation, therefore the stamped tickets could no longer be distinguished from the unmarked ones. The stamps could easily be faked on some banknotes, using hand-made stamps or even hand-made designs. For these reasons, stamping did not stop counterfeit banknotes.
The stamped crowns had power only if circulated on the territories united in 1918. The leu-crown exchange took place at various official courses, either at the course of the market. In Transylvania and Bucovina, the course was set at 1 leu = 2 crowns as early as the entry of the Romanian army and remained the same after stamping, even if this course did not have a real economic basis. This course was compulsory only for the population of Transylvania and Bucovina,

* Profesor, Școala „Manolache Costache Epureanu” Bârlad.

https://biblioteca-digitala.ro

while in the rest of the territory there were fluctuations depending on demand and supply from the stock exchange.
The crown change began on the 1st of September, and the change of the rubles on the 28th September, and the BGR banknotes on the 1st of November 1920. For a 10,000 crown banknote, a special changeover regime was attempted.
Following stamping, it was found that there were 3,5 billion crowns on the market, although the estimated initial quantity was 1,5 billion, so that at the exchange, 8,7 billion crowns would be withdrawn from circulation, with more than 5 billion more than the amount stamped, meaning that over 7 billion crowns were fraudulently introduced between 1 December 1918 - 1 September 1920 (for the sum of 8,718,587,304 crowns, the Romanian state paid 4.353.743.808 lei and for the other monetary forms withdrawn, the difference up to 7,025,991,421 lei, 1,463,546,396 lei for the BGR tickets and 1,208,701,217 lei for the Romanov and Lwov rubles).
Through monetary unification the „leu" will circulate throughout the territory of Great Romania, and the circulation of other monetary forms ceases. The delay of this action has, however, caused major damage to the population and to the country's budget. The high exchange rate of the crown and the introduction of large quantities of counterfeit foreign banknotes for speculative purposes led to rising inflation and the depreciation of the „leu".

După Primul Război Mondial, statele europene şi-au propus reorganizarea sistemului monetar, din motive economice, financiare şi politice.

Prin Tratatul de Pace de la Saint-Germain, din 10 septembrie 1919, se prevedea că statele nou înfiinţate pe ruinele Austro-Ungariei sau statele care vor primi teritorii de la aceasta vor aplica, în două luni, o ştampilă a propriilor guverne pe bancnotele emise de Banca Austro-Ungară (pe bancnotele aflate în circulaţie pe propriile teritorii) urmând ca într-un an de la semnarea tratatului să le înlocuiască cu semne monetare proprii. Ştampilarea bancnotelor austro-ungare începuse din ianuarie 1919 în Regatul Sârbilor, Croaţilor şi Slovenilor, iar în martie 1919 se realizase în Cehoslovacia şi Polonia, ceea ce însemna că tratatul de pace de la Saint-Germain confirma o realitate deja existentă.

În această perioadă pe teritoriul României se aflau în circulaţie: leul emis de Banca Naţională a României, leul de război emis în timpul ocupaţiei germane prin Banca Generală Română, coroana Băncii Austro-Ungare, rubla Romanov şi rubla Lwow.[1]

În Transilvania, schimbul de mărfuri şi de persoane, cât şi intrarea armatei române va determina răspândirea leului sub formă de bancnote emise de Banca Naţională a României sau de Banca Generală Română. În acelaşi timp vor mai pătrunde şi mari cantităţi de coroane austro-ungare cât și „banii albi" (numiţi astfel deoarece erau imprimaţi doar pe o faţă), emişi de guvernul Karoly Mihaly. Coroanele cu valoare nominală de 25 şi 200 emise de guvernul Karoly Mihaly nu au fost recunoscute de Banca Austro-Ungariei. Ele nu au avut putere de circulaţie nici în Transilvania astfel că ulterior nu vor

[1] Costin C. Kiriţescu, *Sistemul bănesc al leului şi precursorii lui*, vol. II, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1997, p. 280.

https://biblioteca-digitala.ro

fi acceptate la ștampilare.[2] Aceste bilete au fost ştampilate în 1918 doar de către armata română în zona sa de aplicaţii.

25 kronen/korona[3]

Dimensiune: 135 x 80 mm. Hârtie albă. Culoare albastru-violet-gri. Tipărită la 27 octombrie 1918, intrată în circulație la data de 30 octombrie 1918, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918[4].

Avers: texte în limba germană și în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga, un medalion cu un portret feminin, iar dedesubt valoarea: 25. În dreapta, după valoarea nominală, titulatura băncii emitente, data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate. Jos, textul penalităților. Seria și număr de identificare de culoare roșie.

Revers: alb, neted sau cu linii ondulate.

200 kronen/korona[5].

Dimensiune: 168 x 100 mm. Hârtie albă. Culoare albastru-violet-gri. Tipărită la 27 octombrie 1918, intrată în circulație la data de 30 octombrie 1918, retrasă din circulație

[2] http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1919/BCUCLUJ_FP_f

[3]http://www.ebay.com/itm/ws/eBayISAPI.dll?ViewItem&item=271300811470&item=271300811470&lgeo=1&vectorid=229466

[4]https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search

[5]http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0024.htm

https://biblioteca-digitala.ro

la data de 31 decembrie 1918[6].
Avers: texte în limba germană și în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga, un medalion cu un portret feminin, iar dedesubt valoarea: 200. În dreapta, după valoarea nominală, titulatura băncii emitente, data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate. Jos, textul penalităților. Seria și numărul de identificare de culoare roșie.
Revers: alb, neted sau cu linii ondulate.

„ROMÂNIA - REGIMENTUL 10 VANATORILOR - COMPANIA MITRALIOR”

„ROMÂNIA - COMISARIAT CENTRAL DIVIZIONARE”[7]

Ștampilele aplicate de armata română primelor coroane maghiare aveau în centru stema Regatului României.

O parte din bancnotele de 25 de coroane și de 200 de coroane au fost emise de Banca Austro-Ungariei însă majoritatea biletelor cu aceste valori nominale au fost tipărite de guvernul revoluționar maghiar. Biletele emise de Banca Austro-Ungariei au fost primite la filialele băncii pentru schimb. Bancnotele emise de guvernul revoluționar maghiar au fost considerate falsificate și nu au fost acceptate la schimb.

Bancnotele Austro-Ungariei, banii albaştri, au circulat în Transilvania, Banat și Bucovina în următoarele emisiuni: 1 kronen/korona - 1.12.1916, 2 kronen/korona - 5.08.1914 şi 6.03.1917, 10 kronen/korona - 02.01.1904 şi 02.01.1915, 20 kronen/korona - 02.01.1907 și 02.01.1913 (două emisiuni), 50 kronen/korona - 02.01.1902 şi 02.01.1914, 100 kronen/korona - 02.01.1912, 1000 kronen/korona - 02.01.1902, 10.000 kronen /korona - 02.11.1918[8].

[6]https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search

[7] http://www.bancnoteleromanesti.go.ro/

[8] Ioan Dogaru, *Catalogul monedelor şi bancnotelor româneşti emise în perioada 1853-1977*, Bucureşti, 1978, p. 47.

https://biblioteca-digitala.ro

1 krone/korona 1916.

Dimensiune: 112 x 67 mm. Hârtie albă. Culoare roșu-verde, cu mici diferențe de culoare între avers și revers. Tipărită la 1 decembrie 1916, intrată în circulație la data de 21 decembrie 1916, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918[9]. Desenatori Alois Hans Schramm și Rudolf Rössler, gravor Ferdinand Schimböck[10].

Avers: texte în limba germană și în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga, sus, imagine din arhitectura clasică. Dedesubt, texte în limba germană (valoarea nominală, titulatura băncii emitente, locul și data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate) și stema Austriei. În centru, într-un medalion, valoarea ,,1''. În dreapta, sus, imagine din arhitectura clasică. Dedesubt, texte în limba maghiară (valoarea nominală, titulatura băncii emitente, locul și data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate) și stema Ungariei.

Revers: În stânga, într-un pătrat, valoarea nominală în litere în limbile minorităților din imperiu (cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română), textul penalităților în limba germană și numărul de identificare, de culoare neagră. În centru, într-un medalion, un cap de bărbat cu cască. În dreapta, valoarea 1 textul penalităților

[9]https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search

[10] http://papirpenz.hu/reszletek/448

https://biblioteca-digitala.ro

în limba maghiară și seria de identificare, de culoare neagră.

Aceaste bancnote nu vor fi ștampilate însă vor avea putere circulatorie până la finalizarea unificării monetare.

Dimensiune: 125 x 85 mm. Hârtie albă. Culoare roșie. Tipărită la 1 martie 1917, intrată în circulație la data de 9 iulie 1917, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918.[11] Desenatori Rudolf Junk și Rudolf Rössler[12].

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. În centru, sus, valoarea nominală: 2. În stânga și în dreapta câte un medalion cu un portret feminin. Sub cele două medalioane, în câte un cartuș, valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu (cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română) și textul penalităților. Jos, în stânga și în dreapta, valoarea nominală: 2. În centru, după valoarea nominală, data și locul tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile, semnăturile autorizate și stema Austriei. Seria și numărul de culoare verde.[13]

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În centru, sus, valoarea: 2, iar dedesubt valoarea nominală încadrată de textul penalităților. În stânga

[11]https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search

[12] http://papirpenz.hu/reszletek/11

[13]http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1917/BCUCLUJ_FP_279771_1917_019_025.pdf

https://biblioteca-digitala.ro

și în dreapta câte un medalion cu un portret feminin. În centru, valoarea nominală, data și locul tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. În stânga textelor din zona centrală stema Ungariei, iar în dreapta monograma bancii emitente. Jos, în stânga și în dreapta, valoarea: 2.

Aceaste bancnote nu vor fi ștampilate însă vor avea putere circulatorie până la finalizarea unificării monetare.

Presa vremii semnalează falsificarea bancnotelor de 1 și 2 coroane precizând și diferențele: numerele sunt mai mici decât la bancnotele originale, iar seria începe cu cifra 7 în timp ce la bancnotele originale începe cu cifra 1.[14]

10 kronen/korona 1915[15].

Dimensiune: 150 x 80 mm. Hârtie albă. Culoare albastru-roz. Tipărită la 2 ianuarie 1915, intrată în circulație la data de 24 iulie 1916, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918[16]. Desenator Josef Pfeiffer, gravor Ferdinand Schimböck[17].
Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea nominală

[14]http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1919/BCUCLUJ_FP_279771_1919_021_039.pdf
[15] http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/ROM/ROMR0013.htm
[16]https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
[17] http://papirpenz.hu/reszletek/19

https://biblioteca-digitala.ro

de 10 coroane imprimată pe suprafața bancnotei. Deasupra, stema Austriei, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate și valoarea nominală 10 coroane. Dedesubt, central, într-un medalion, un portret de băiat. În afara chenarului, pe latura din dreapta, este tipărită valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu (cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română), iar dedesubt, textul penalităților. Numărul și seria de culoare neagră.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea 10 coroane imprimată pe suprafața bancnotei. În afara chenarului, pe latura din stânga, valoarea nominală 10 imprimată de două ori, stema Ungariei și valoarea nominală. Deasupra, valoarea nominală, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. Dedesubt, textul penalităților. În dreapta, într-un medalion, un portret de baiat, iar dedesubt valoarea nominală.

Ștampilă rotundă, cu stema României și cu textul ROMANIA / TIMBRU SPECIAL, aplicată pe partea scrisă în limba maghiară.

20 kronen/korona 1913[18].

Dimensiune: 150 x 89 mm. Hârtie roz în diferite nuanţe. Culoare albastru-verde. Tipărită la 2 ianuarie 1913, intrată în circulație la data de 29 septembrie 1913, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918[19]. Desenator Josef Pfeiffer, gravor Ferdinand

[18] http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/ROM/ROMR0015.htm

[19]https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search

https://biblioteca-digitala.ro

Schimböck[20].

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea nominală de 20 coroane imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga, într-un medalion, un portret feminin, iar dedesubt textul penalităților. În dreapta, stema Austriei, valoarea nominală în litere, titulatura băncii emitente, locul și data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate, valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu: cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea 20 imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga stema Ungariei, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. În centru, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi și valoarea de 20 coroane. În dreapta, valoarea de 20 imprimată de două ori, un medalion cu un portret feminin și dedesubt textul penalităților. Numărul și seria de culoare roșie.

Ștampilă rotundă, cu stema României și cu textul ROMANIA / TIMBRU SPECIAL, aplicată pe partea scrisă în limba maghiară.

50 kronen/korona 1914[21].

Dimensiune: 162 x 100 mm. Hârtie albă. Culoare albastru-bleu-roz. Tipărită la 2 ianuarie 1914, intrată în circulație la data de 18 decembrie 1916, retrasă din circulație

[20] http://papirpenz.hu/reszletek/27

[21] http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/ROM/ROMR0018.htm

https://biblioteca-digitala.ro

la data de 31 decembrie 1918.[22] Desenator Josef Pfeiffer, gravor Ferdinand Schimböck.[1]
Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea 50 imprimată pe suprafața bancnotei. În afara chenarului, pe latura din stânga, este tipărită valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu (cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română) și textul penalităților. Deasupra, stema Austriei, un medalion cu un portret feminin și valoarea de 50 coroane. Dedesubt, central, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate.
Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea de 50 imprimată pe suprafața bancnotei. Deasupra, valoarea de 50 coroane, imprimată de două ori. Central, un medalion cu un portret feminin, iar dedesubt, textul penalităților, tipărit de două ori, valoarea nominală, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. În afara chenarului, pe latura din dreapta, valoarea nominală, iar dedesubt stema Ungariei. Numărul și seria de culoare neagră.

Ștampilă rotundă, cu stema României și cu textul ROMANIA/TIMBRU SPECIAL, aplicată pe partea scrisă în limba maghiară.

100 kronen/korona 1912.

Dimensiune: 163 x 107 mm. Hârtie roz în diferite nuanţe. Culoare albastru-roz-verde-lila-gri. Tipărită la 2 ianuarie 1912, intrată în circulație la data de 13 decembrie 1912, retrasă din

[22]https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
[23] http://papirpenz.hu/reszletek/34

https://biblioteca-digitala.ro

circulație la data de 31 decembrie 1918.[2] Desenator Josef Pfeiffer, gravor Ferdinand Schimböck[3]. Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea de 100 coroane imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, stema Austriei, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate, valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu, inclusiv in limba română. În dreapta, valoarea 100 imprimată de două ori, un medalion cu un portret feminin și dedesubt textul penalităților.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea de 100 imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate, iar dedesubt stema Ungariei. În dreapta, valoarea de 100 imprimată de trei ori, un portret feminin cu privirea spre stânga, iar dedesubt textul penalităților. Serie și număr de culoare roșie.

Cele două fețe ale bancnotei sunt total diferite în ceea ce priveste desenul și culoarea. Partea tipărită în limba germană este verde pe fond multicolor, iar partea tipărită în limba maghiară este multicoloră, atât la fond cât și la desen[4].

Ștampilă rotundă, cu stema României și cu textul ROMANIA/TIMBRU SPECIAL, aplicată pe partea scrisă în limba maghiară.

1.000 kronen/korona 1902[27].

[24]https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search

[25] http://papirpenz.hu/reszletek/39

[26]http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1912/BCUCLUJ_FP_279771_1912_014_051.pdf

[27] http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/ROM/ROMR0021.htm

https://biblioteca-digitala.ro

1.000 kronen/korona 1902

Dimensiune: 191 x 127 mm. Hârtie verde-gri. Culoare albastru-violet-gri. Tipărită la 2 ianuarie 1902, intrată în circulație la data de 2 ianuarie 1903, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918[528]. Desenatori Rudolf Rössler și R. Leffler, gravor Ferdinand Schimböck[29].

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga stema Austriei. În stânga și în dreapta stemei, valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu. Sub stemă, titulatura băncii emitente, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate, iar dedesubt textul penalităților. În dreapta, un medalion cu un portret feminin. Serie și număr de culoare roșie.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga stema Ungariei. În stânga și în dreapta stemei valoarea nominală în litere. Sub stemă, titulatura băncii emitente, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate, iar dedesubt textul penalităților. În dreapta, un medalion cu un portret feminin. Numărul de culoare roșie.

Ștampilă rotundă, cu stema României și cu textul ROMANIA/TIMBRU SPECIAL, aplicată pe partea scrisă în limba germană.

[28]https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search

[29] http://papirpenz.hu/reszletek/49

https://biblioteca-digitala.ro

10.000 kronen/korona[30].

Dimensiune: 191 x 127 mm. Hârtie verde-gri. Culoare albastru-violet-gri. Tipărită la 2 noiembrie 1918, intrată în circulație la data de 19 decembrie 1918, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918[31]. Desenatori R. Leffler și Rudolf Rössler , gravor Ferdinand Schimböck[32].

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga stema Austriei. În stânga și în dreapta stemei valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu. Sub stemă, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate, iar dedesubt textul

[30] http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/ROM/ROMR0022.htm

[31] https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search

[32] http://papirpenz.hu/reszletek/60

https://biblioteca-digitala.ro

penalităților. În dreapta, un medalion cu un portret feminin. Număr de identificare de culoare roșie.
Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga stema Ungariei. În stânga și în dreapta stemei valoarea nominală în litere. Sub stemă, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate, iar dedesubt textul penalităților. În dreapta, un medalion cu un portret feminin.

Ștampilă rotundă, cu stema României și cu textul ROMANIA/TIMBRU SPECIAL, aplicată pe partea scrisă în limba maghiară.

Intrarea în circulație a acestor bilete s-a făcut după ce Banca Austro-Ungariei nu mai avea drept de emisiune.

Datorită devalorizării rapide a bancnotelor austro-ungare, Consiliul Dirigent (instituţia care a asigurat conducerea Transilvaniei până la Unirea deplină) a urmărit să limiteze acţiunile speculative: a încercat să interzică importul de coroane (Ordonanţa nr. 657 din 20.01.1919 publicată în Gazeta oficială nr.7-12, 1919, p. 8), a stabilit că trecerea biletelor din Transilvania în Vechiul Regat şi invers se poate face doar cu aprobarea specială a Consiliul Dirigent (Ordonanţa nr. 832 din 25.02.1919 publicată în Gazeta oficială nr.7-12, 1919, p. 15), a stabilit că preschimbarea banilor este încredinţată instituţiilor financiare (Ordonanţa nr. 2779 din 21.02.1920 publicată în Gazeta oficială nr. 90, 1920, p. 1-2), a stabilit că mijlocul de plată legal pe teritoriul pe care îl administrează este coroana (Publicaţia nr. 1105-9210 din 26.01.1920 publicată în Gazeta oficială nr. 84, 1920, p. 4) însă toate măsurile au rămas fără efect[33].

Primele bancnote ştampilate au fost biletele Băncii Generale Române. Astfel, prin Ordonanţa nr. 199/574 din 28.01.1919 au fost ştampilate de către armata română sau alte instituţii, biletele de 2 lei, 5 lei, 20 de lei, 100 de lei şi 1000 de lei. Au fost exceptate de la această măsură piesele de 25 de bani, 50 de bani şi 1 leu[34].

Ștampilarea coroanelor austro-ungare care se aflau în circulaţie pe teritoriul Transilvaniei, Banatului şi Bucovinei a fost hotărâtă prin Ordonanţele nr. 4890, 6762 şi 8129 publicate în Gazeta oficială nr. 34-35 din 1919, nr. 41-44 din 1919 şi 45-46 din 1919 şi s-a efectuat între 10 iunie şi 28 august 1919[35]. S-au avut în vedere biletele de 10 coroane, 20 de coroane, 50 de coroane, 100 de coroane și 1000 de coroane[36]. Bancnotele cu valoare nominală de 1 şi 2 coroane au rămas neştampilate însă au avut în continuare putere circulatorie. Au fost ștampilate doar bancnotele nedeteriorate și cele care nu aveau ștampile aplicate de alte state.

Posesorii biletelor de 25 de coroane, 200 de coroane, 20 de coroane-ediția a doua și a celor de 10.000 de coroane au intrat în panică deoarece li s-a spus, de la ghișeele băncilor, că prin aceste bancnote ei sunt creditorii statului austro-ungar. În aceste condiții cei în cauză au urmărit să scape de aceste bancnote prin realizarea unor depuneri

[33] Costin C. Kirițescu, *op. cit.*, p. 283.
[34] *Aldor Balazs, O filă din istoria unificării monetare după Primul Război Mondial – Coroanele Lei* în *Colecţionarul Român,* nr.5, martie 2009.
[35] Costin C. Kirițescu, *op. cit.*, p. 283.
[36] http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1919/BCUCLUJ_FP_279771_1919_021_021.pdf

https://biblioteca-digitala.ro

sau a unor plăți, mulți dintre ei regretând că și-au achitat la timp impozitele[37].

Ștampilarea coroanelor a început în Bucovina. Bancnotelor li s-a aplicat, începând din 16 iunie 1919, o ştampilă de culoare neagră, rotundă, cu diametrul de 30 mm cu inscripţia ROMÂNIA/ TIMBRU SPECIAL şi stema Regatului în centru, pe partea cu înscrisuri în limba germană.

ROMANIA/ TIMBRU SPECIAL

Bancnotele cu valoarea nominală de 10.000 de coroane şi cele de 20 de coroane 02 ianuarie 1913, emisiunea a doua, au rămas provizoriu neştampilate. Pentru ştampilarea bancnotelor s-a perceput o taxă de 1%, iar operaţiunea a durat până la 15 iulie 1919[38].

În Transilvania şi Banat, ştampilarea coroanelor a început la 10 iunie 1919 operațiunea urmând să dureze până la 10 iulie 1919, însă termenul a fost prelungit de mai multe ori, până la 28 august 1919. Aici s-a folosit aceeaşi ştampilă ca şi în Bucovina însă a fost aplicată pe stema Ungariei, pe partea cu înscrisuri în limba maghiară. Ulterior, la 3 iulie 1919 s-a decis ştampilarea bancnotelor de 20 de coroane 1913, ediţia a doua şi a celor de 10.000 de coroane, iar taxa percepută a fost majorată la 2%[39]. Au fost ștampilate un număr de 45.778.846 bucăți în sumă de 3.247.498.750 de coroane[40].

Pentru a veni în ajutorul populației, Ministerul de Finanțe a hotărât că bancnotele de 25 de coroane și 200 de coroane, emise de Banca Austro-Ungariei, pot fi folosite la plata impozitelor până la data de 30 iunie 1919.[41] Ulterior, cu sprijinul Consiliului Dirigent și a autorităților militare, unele instituții financiare, prezentate în presa vremii, s-au angajat să mijlocească schimbarea biletelor albe, emise doar de Banca Austro-Ungariei, cu bancnote circulabile, respectiv coroane cu valori nominale de 10, 20, 50, 100 și 1000. Bancnotele puteau fi schimbate în perioada 25 iulie – 2 august, stabilindu-se și un termen suplimentar, pentru cazuri motivate, între 4 și 9 august. Bancnotele,

[37]http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1919/BCUCLUJ_FP_279771_1919_021_022.pdf

[38] http://www.colectzii.ro/articole/9/o-fila-din-istoria-unificarii-monetare-dupa-primul-razboi-mondial-coroanele-lei

[39] Aldor Balazs, *O filă din istoria unificării monetare după Primul Război Mondial – Coroanele Lei* în *Colecţionarul Român*, nr. 5, martie 2009.

[40]http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1922/BCUCLUJ_FP_279771_1922_024_050.pdf

[41]http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1919/BCUCLUJ_FP_279771_1919_021_025.pdf

https://biblioteca-digitala.ro

așezate pe sume și categorii, erau însoțite de borderouri care cuprindeau seria și numărul bancnotelor și de un borderou care cuprindea numele și prenumele deținătorului, numărul bucăților, suma pe valori nominale, suma finală și declarația deținătorului. Banca elibera o recipisă de primire a bancnotelor și în curs de câteva săptămâni deținătorul primea suma cuvenită în coroane cu ștampila românească. Pentru acoperirea cheltuielilor, taxe de schimbare și colectare cât și transportul până la Viena cu biletele albe și revenirea cu biletele albastre, se percepea o taxa de 2% pentru primul termen și de 3 % pentru al doilea termen[42].

Ştampilarea s-a făcut cu mijloace rudimentare, astfel că de multe ori ştampilele erau neclare sau spălăcite. Ştampila se putea şterge uşor în timpul circulaţiei astfel că biletele ştampilate nu se mai puteau distinge de cele neştampilate. Ştampila se putea falsifica uşor, pe unele bancnote aplicându-se ştampile artizanale sau chiar desene de mână. Din aceste cauze ștampilarea nu a oprit contrabanda cu bancnote. De asemenea, populaţia nu a fost informată cu privire la caracteristicile ştampilei pentru a putea distinge biletele ştampilate de stat de cele ştampilate de falsificatori, astfel că la preschimbare a apărut o cantitate mult mai mare decât coroanele ştampilate iniţial. Uneori au fost ștampilate bilete care fuseseră inițial ștampilate în alte părți ale fostului Imperiu austro-ungar.

Haosul creat în circulația monetară de ștampilarea bancnotelor a fost prezentat pe larg și în presa vremii[43]. Nimeni nu mai era sigur daca este posesorul unor bancnote cu ștampile veritabile sau cu ștampile false. Pentru aceeași bancnotă existau păreri diferite chiar și la oficiile publice, unele bancnote cu ștampile veritabile fiind considerate ulterior ca având ștampilă falsă în timp ce Comisiile militare confiscă bancnotele considerate ca având ștampile false după criterii subiective. Astfel de situații au fost aduse la cunoștința Consiliului Dirigent și a Ministerului de Finanțe împreună cu o serie de propuneri pentru normalizarea circulației monetare, cea mai bună metodă fiind considerată scoaterea din circulație a coroanelor ștampilate și înlocuirea lor cu lei.

Pentru limitarea falsificării ștampilelor au existat propuneri pentru înlocuirea biletelor ștampilate, în special a celor de 1.000 de coroane și de 10.000 de coroane cu bancnote noi dar având valoarea nominală tot în coroane (astfel de bilete puteau fi tipărite la Viena unde existau condițiile tehnice necesare pentru realizarea lor într-un timp scurt)[44].

Coroanele ştampilate au avut putere circulatorie numai pe teritoriile unite în 1918. Schimbul leu-coroană se făcea la diferite cursuri oficiale, fie la cursul pieţii. În Transilvania şi Bucovina cursul a fost stabilit la 1 leu = 2 coroane încă de la intrarea armatei române[45] şi a rămas acelaşi şi după ştampilare, chiar dacă acest curs nu avea o bază economică reală. Stabilirea cursului forţat la 1 leu = 2 coroane a avut consecințe nefaste

[42]http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1919/BCUCLUJ_FP_279771_1919_021_029.pdf

[43]http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1919/BCUCLUJ_FP_279771_1919_021_049_050.pdf

[44]http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1922/BCUCLUJ_FP_279771_1922_024_046.pdf

[45]http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1919/BCUCLUJ_FP_279771_1919_021_020.pdf

https://biblioteca-digitala.ro

pentru populația Transilvaniei deoarece produsele erau cumpărate la preț dublu în timp ce locuitorii din Vechiul Regat cumpărau la jumătate de preț. Acest curs era obligatoriu doar pentru populaţia din Transilvania şi Bucovina, în restul teritoriului existând fluctuaţii în funcţie de cererea şi oferta de la bursă. Salariile funcţionarilor din Transilvania erau achitate în iunie 1920 la un curs de 1 leu = 3 coroane sau 3,30 coroane în timp ce la bursă coroana avea un curs de 28-29 bani sau chiar 20 bani în preajma preschimbării.[46]

Discuții ample au avut loc cu privire la modalitatea rambursării coroanelor către stat. Unii economiști propuneau rambursarea totală a coroanelor, alții doar o rambursare parțială, în funcție de posibilități și în directă legătură cu celelalte probleme financiare, bugetare și fiscale ale statului. În unele cercuri se aprecia că dacă se va impune un curs de 30-50 de bani pentru o coroană, deținătorii ar suferi o pagubă de 50 sau 70%, la fel ca și avuția națională în coroane, ceea ce ar însemna o mare nedreptate pentru cei în cauză. Urmărindu-se cum s-a rezolvat această problemă în alte state se propunea ca statul să retragă biletele Băncii Austro-Ungariei dând un avans de 50% în moneda națională, iar diferența în bonuri de stat, în coroane, cu dobândă, urmând ca situația acestora să fie rezolvată după echilibrarea bugetului[47].

Conducerea Băncii Naționale a României aprecia că unificarea monetară era un proces ce trebuia să se desfășoare treptat (pe măsură ce se reorganiza economia și erau integrate noile provincii dar și pentru a evita o reducere bruscă a circulației monetare ce ar fi dus la scăderea veniturilor statului) iar sumele preschimbate să fie, în proporții egale, în bancnote emise de banca centrală, în bonuri de casă ale statului și într-o rentă amortizabilă, cu o dobândă de 5%[48]. Această propunere urmărea evitarea creșterii inflației, datorită reducerii acoperirii leului.

În vederea realizării unificării monetare, guvernul a contractat, la 11 iunie 1920, un nou împrumut (primul împrumut pentru acest scop, de 1,5 miliarde de lei, a fost obținut la 12 mai 1919 însă a fost folosit pentru acoperirea nevoilor curente ale statului) la Banca Naţională în valoare de 5 miliarde de lei[49]. Cu aceşti bani urmau să se retragă biletele străine aflate în circulaţie: leul de război emis în timpul ocupaţiei germane prin Banca Generală Română, coroana ştampilată a Băncii Austro-Ungare, rubla Romanov şi rubla Lwov. Conform convenției încheiate între Banca Națională a României și Ministerul de Finanțe, statul nu plătea dobândă pentru acest împrumut dar suporta cheltuielile necesare fabricării bancnotelor și cele generate de retragerea și preschimbarea biletelor străine[50].

Retragerea din circulaţie a coroanelor şi a rublelor s-a dorit să înceapă la 15 iulie 1920, însă a fost amânată pentru că abia la 14 august 1920 legea a fost publicată în Monitorul Oficial. Legea prevedea că Ministerul de Finanţe este autorizat să retragă din circulaţie, prin intermediul Băncii Naționale a României care efectua operațiunile necesare, bancnotele BGR, coroanele şi rublele, înlocuindu-le cu bancnote ale băncii centrale, însă data la care va avea loc această activitate urma să fie stabilită ulterior.

---

[46] Costin C.Kiriţescu, *op. cit.,* p.285.

[47] http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1922/BCUCLUJ_FP_279771_1922_024_046.pdf

[48] S. Rusentuler, S. Mariţiu, R. Cîrjan, *Bancnotele României. Emisiunea de bancnote ale Băncii Naţionale a României în perioada 1896-1929,* vol II, Bucureşti, 2007, p.54

[49] Costin C.Kiriţescu, *op. cit.,* p.285.

[50] S. Rusentuler, S. Mariţiu, R. Cîrjan, *op. cit.,* p.54

https://biblioteca-digitala.ro

Preschimbarea coroanelor a început la 1 septembrie, a rublelor la 28 septembrie, iar a bancnotelor BGR la 1 noiembrie 1920[51].

Regulamentul de preschimbare a rublelor prevedea două etape: în prima etapă deţinătorii trebuiau să prezinte declaraţii cu privire la sumele deţinute, iar în a doua etapă erau înlocuiţi banii străini cu lei, 60% din sumă în numerar iar pentru restul de 40% se primea o chitanţă netransmisibilă, nepurtătoare de dobândă, ce urma să fie onorată în cel mult trei luni. Declaraţiile se făceau asupra sumei globale, însă pentru bancnotele de 10.000 de coroane trebuia precizat atât numărul de bilete deţinute cât şi numărul de ordine şi seria (preschimbarea acestor bilete s-a făcut pe baza unei decizii a Ministerului Finanţelor)[52]. Pentru bancnotele de 10.000 de coroane s-a încercat un regim special de preschimbare care până la urmă s-a dovedit doar formal diferit deoarece celelalte state succesoare ale Imperiului, luând act de faptul că tipărirea acestor bilete s-a făcut după ce Banca Austro-Ungariei nu mai avea drept de emisiune, au refuzat să le admită la preschimbare. Aceste bilete au fost folosite cu predilecţie de către bănci în acţiunile lor speculative, datorită valorii lor nominale mari, sau chiar de înalţi funcţionari de stat care ştiau dinainte condiţiile în care urma să se efectueze preschimbarea. Pentru deprecierea forţată a acestei bancnote a existat o adevărată campanie de dezinformare prin diverse zvonuri (vor fi schimbate la un curs inferior sau nu vor fi primite la preschimbare) astfel că se va ajunge la un curs de schimb pe piaţă între 0,15 lei și 0,25 lei pentru o coroană[53], ceea ce a însemnat un câştig substanţial pentru deţinători.

Cursul de schimb a fost stabilit prin Jurnalul Consiliului de Miniştri nr. 2649/1920 la 50 bani o coroană, indiferent de suma declarată sau preschimbată[54]. La acest curs statul a plătit de peste două ori mai mult decât preţul pieţei, în condiţiile în care coroana era puternic depreciată de inflaţie şi în acelaşi timp se ştia că a fost supusă unor mari speculaţii şi că o sumă foarte mare a fost introdusă ilegal în ţară.

În urma ştampilării s-a constatat că există pe piaţă 3,5 miliarde de coroane, deşi cantitatea iniţială estimată a fost de 1,5 miliarde, pentru ca la preschimbare să fie retrase din circulaţie 8,7 miliarde coroane, cu peste 5 miliarde mai mult decât suma ştampilată, ceea ce însemna că au fost introduse fraudulos, în perioada 1 decembrie 1918 - 1 septembrie 1920, peste 7 miliarde coroane (pentru suma de 8.718.587.304 de coroane statul român a plătit 4.353.743.808 de lei iar pentru celelalte semne monetare retrase diferenţa până la 7.025.991.421 de lei, 1.463.546.396 de lei pentru biletele BGR și 1.208.701.217 de lei pentru rublele Romanov și Lwov)[55].

În presa economică din Transilvania au fost acordate spații ample preschimbării coroanelor austro-ungare, dificultăților și disfuncționalităților înregistrate în acest proces, subliniindu-se că rata de schimb a fost păgubitoare pentru interesele economice ale provinciilor unite și că memoriile ardelenilor pe aceasta temă nu au fost luate în discuție[56].

La 5 ianuarie 1921 guvernul obține un un al treilea împrumut de la Banca Națională

[51] Costin C. Kiriţescu, *op. cit.*, p. 286.
[52] *Ibidem.*
[53] S. Rusentuler, S. Mariţiu, R. Cîrjan, *op. cit.*, p.55.
[54] Costin C. Kiriţescu, *op. cit.*, p. 286.
[55] *Ibidem*, p. 288.
[56] http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1922/BCUCLUJ_FP_279771_1922_024_046.pdf

https://biblioteca-digitala.ro

a României, în valoare de 2,5 milioane de lei, pentru încheierea operațiunilor de unificare monetară (cu această ocazie se preciza că banca de emisiune era abilitată să lichideze chitanțele eliberate cu ocazia schimbării coroanelor și rublelor)[57].

O parte din suma de 4.353.743.808 de lei plătită de statul român pentru preschimbarea coroanelor austro-ungare urma a fi recuperată prin cota ce revenea României din lichidarea băncii de emisiune austro-ungare, respectiv 64 de milioane coroane aur, ceea ce însemna, având în vedere prețul aurului de circa 110.000 de lei/kg, peste 2.000.000.000 de lei însă până în octombrie 1922 au fost trimise către Ministerul de finanțe doar două tranșe, 14.030.000 de coroane aur și 20.000.000 de coroane aur[58].

Preschimbarea coroanelor austro-ungare a însemnat doar o parte a cheltuielilor făcute de statul român după reintegrarea Transilvaniei și Bucovinei. S-a discutat mult despre rambursarea valorii titlurilor împrumuturilor de război emise de Austro-Ungaria în aceste teritorii (deși în tratatele de pace nu era prevazută nici o obligație către statele succesoare), de cota parte ce revenea statelor succesoare din datoriile antebelice, existente la 28 iulie 1914, ale statelor fostei monarhii (conform articolelor 203 din tratatul cu Austria și 186 din tratatul cu Ungaria), de obligația de a răscumpăra și plăti bunurile și proprietățile publice situate în teritoriile încorporate (conform articolelor 208 din tratatul cu Austria și 191 din tratatul cu Ungaria), de datoria de eliberare (prin Protocolul din 9 decembrie 1919, semnat și de partea română, statelor succesoare li se impunea plata unei cote parte din suma de 1,5 miliarde franci aur) și de problema despăgubirilor pentru rechizițiilor făcute de armata română în Ungaria cu ocazia campaniei din 1919 (ultimele trei aliniate din articolul 181 din tratatul cu Ungaria, referitoare la operațiunile militare din Ungaria după 3 noiembrie 1918)[59].

Prin unificarea monetară leul circulă pe întreg teritoriul României Mari, iar circulaţia celorlalte semne monetare încetează. Întârzierea acestei acţiuni a determinat însă pagube importante pentru populaţie şi pentru bugetul ţării. Cursul ridicat al coroanei la preschimbare şi introducerea unor cantităţi foarte mari de bancnote străine prin contrabandă, în scopuri speculative, au determinat creşterea inflaţiei şi deprecierea leului.

BIBLIOGRAFIE

- Balazs, Aldor, *O filă din istoria unificării monetare după Primul Război Mondial – Coroanele Lei,* în *Colecţionarul Român,* nr.5, martie 2009.
- Bolum, Marian, *Bancnotele de ocupaţie ale Băncii Generale Române,* în „Elanul”, an XII, nr. 95, ianuarie 2010.
- Idem, *Unificarea monetară din 1920- 1921. Coroanele lei,* în „Academia Bârlădeană”, an XVIII, nr. 3 (44), Trim. III, 2011.

[57] S. Rusentuler, S. Mariţiu, R. Cîrjan, *op. cit.,* p.55.

[58] http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1922/BCUCLUJ_FP_279771_1922_024_045.pdf

[59] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro

- Buzdugan, George, *Monede şi bancnote româneşti*, Editura Sport Turism, Bucureşti, 1977.
- Dogaru, Ioan, *Catalogul monedelor şi bancnotelor româneşti emise în perioada 1853 - 1977,* Bucureşti, 1978.
- Iliescu, Octavian; Radovici, Paul, *Monetele României*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2004.
- Kiriţescu, Costin, C., *Sistemul bănesc al leului şi precursorii lui*, vol. II, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1997, p. 133.
- Schäffer, Erwin; Stambuliu, Bogdan, *România proiecte, probe monetare, şi catalogul monedelor emise,* vol. I, Galeria numismatică, București, 2009.
- Rusentuler, Surica; Mariţiu, Sabina; Cîrjan, Romeo, *Bancnotele României. Emisiunea de bancnote ale Băncii Naţionale a României în perioada 1896 - 1929,* vol II, Bucureşti, 2007.
- Smaranda, Aurică, *Lista cronologică a legiuirilor cu privire la emisiunile monetare în România* în „Buletinul Societăţii Numismatice Române", anii LXX-LXXIV (1976-1980), nr. 124 - 128, Bucureşti, 1981.

https://biblioteca-digitala.ro